

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΚΩΜΙΚΟ & Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΙΟΥ

Κείμενο 1

Γιατί σήμερα οι άνθρωποι δεν γελούν τόσο συχνά;

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο «Γέλιο, η καλύτερη θεραπεία» του Αλέξανδρου Λουπασάκη (εκδ. Κέδρος, 2002)

Κανένας δεν αμφισβητεί ότι δεν γελάμε πλέον τόσο συχνά όσο άλλοτε. Γιατί όμως; «Εξαιτίας του άγχους» είναι το πρώτο που μας έρχεται στο μυαλό ως δικαιολογία. «Φταίει η αποξένωση» θα πει κάποιος άλλος. «Πες μας κάτι που δεν ξέρουμε» θα πουν οι... ανυπόμονοι. Θα προτιμήσουμε να σας πούμε κάτι που όλοι ξέρουμε. Οι ρυθμοί που ζούμε είναι ταχύτατοι. Οι απαιτήσεις που έχουμε εμείς, αλλά και που ξέρουμε ή νιώθουμε ότι έχουν οι άλλοι από εμάς, είναι δυσβάσταχτες για το εικοσιτετράωρό μας. Επιπλέον, στενοχωριόμαστε για όλα όσα δεν έχουμε και ξεχνάμε να χαρούμε όλα όσα έχουμε. Γυρνώντας όμως πίσω στο παρελθόν, τα μάτια μας θα συναντήσουν ανθρώπους να γελάνε με τις καταστάσεις που τους συμβαίνουν. Θα ακούσουμε αστεία που παρότι ήταν τόσο απλοϊκά, προκαλούσαν τρανταχτά γέλια. Αυτό που θα έπρεπε να μας προβληματίσει είναι ότι οι άνθρωποι αυτοί που «χτυπιούνται από τα γέλια» δεν είναι άνθρωποι που τα έχουν όλα! Τους λείπουν τα χρήματα, έχουν έλλειψη ακαδημαϊκής γνώσης και, σε εντυπωσιακά μεγάλο ποσοστό, δεν είναι «κοινωνικά καταξιωμένοι».

Το μυστικό λοιπόν ίσως να βρίσκεται στην άνοδο του βιοτικού μας επιπέδου! Μ' αυτό φυσικά δεν εννοούμε ότι θα πρέπει να γυρίσουμε στην εποχή των σπηλαίων. Αντίθετα, κάλλιστα μπορούμε να ζήσουμε με όλα όσα οι οικονομικές και τεχνολογικές ανέσεις μάς προσφέρουν. Αρκεί να θυμόμαστε ότι η οποιαδήποτε άνεση έχει ως σκοπό να δημιουργήσει συνθήκες τέτοιες, ώστε ο άνθρωπος να ευχαριστηθεί τη ζωή και να νιώθει ασφαλής! Ο δείκτης όμως αυτής της ευχαρίστησης, το γέλιο μας, βρίσκεται σε επίπεδα απελπιστικά χαμηλά! Έτσι λοιπόν, οι αιτίες δεν βρίσκονται στο άγχος ή στην αποξένωση. Αυτά είναι τα υποπροϊόντα της πραγματικής αιτίας. Η αιτία βρίσκεται στην υπέρμετρη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των ανθρώπων, η οποία τρέφεται συνεχώς από ένα πλήθος αχόρταγων επιθυμιών. Αυτές είναι που δεν αφήνουν τον άνθρωπο να πάρει ανάσα. Δεν υπάρχει χρονικό κενό για γέλιο και παιχνίδι και «ιερή τεμπελιά». Παράλληλα, δεν εκφράζονται τα συναισθήματα και οι συγκινήσεις, ώστε να λειτουργεί η έκφραση και η εκφόρτιση ως βαλβίδα ασφαλείας στον ασφυχτικά πιεσμένο ψυχικό μας κόσμο.

Ο θωρακισμένος άνθρωπος είναι μπροστά μας. Τον βλέπουμε να λυγίζει κάτω από το ασήκωτο βάρος της σιδηρόφρακτης πανοπλίας που φοράει. Νομίζει ότι φοράει την πανοπλία, για να προφυλαχτεί από τους εχθρούς, ενώ σκάβει ο ίδιος με τον ψυχικό του κόσμο υπερβολικά στενεμένο, μέχρις ασφυξίας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η πραγματική αιτία, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, για τα απελπιστικά χαμηλά επίπεδα του γέλιου, ως δείκτη ευχαρίστησης, στις μέρες μας; Να την παρουσιάσεις σε ενιαίο κείμενο 50 – 60 λέξεων.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Θα προτιμήσουμε... “κοινωνικά καταξιωμένοι”»: ένας από τους τρόπους ανάπτυξης της συγκεκριμένης παραγράφου του Κειμένου 1 είναι η αντίθεση. Σε ποιο τμήμα του κειμένου την εντοπίζεις; Ποιες είναι οι έννοιες που παρουσιάζονται αντιθετικά και για ποιο σκοπό;
Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Ο θωρακισμένος άνθρωπος ... ενώ σκάβει ο ίδιος με τον ψυχικό του κόσμο υπερβολικά στενεμένο, μέχρις ασφυξίας»: Αν υποθέσουμε ότι στόχος του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι η διέγερση του ενδιαφέροντος των αναγνωστών/-στριών, να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές (χρήση της γλώσσας, σχήματα λόγου και ρηματικά πρόσωπα), με τις οποίες προσπαθεί να πετύχει τον σκοπό του και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργία στο κείμενο.
Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

«Αυτό που θα έπρεπε ... που τα έχουν όλα!»: Λαμβάνοντας αφορμή από αυτή τη διαπίστωση του δοκιμιογράφου και στο πλαίσιο εορτασμού για την Παγκόσμια Ημέρα Γέλιου, να συντάξεις ένα άρθρο (350 – 400 λέξεων) για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα αναπτύξεις λόγους, για τους οποίους το γέλιο στις διάφορες μορφές του (αστεϊσμός, ανέκδοτο, σάτιρα και άλλες) μπορεί να χαρίσει αισιοδοξία στον άνθρωπο και να τον θωρακίσει απέναντι στις δυσκολίες της ζωής.
Μονάδες 30

Κείμενο 2

Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», εκδ. Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 2010, σελ.30-31

Ήταν απόγιομα. Ο κόντες Αλέξανδρος Οφιομάχος Φιλάρετος, γερασμένος, σκυφτός, μικρότερος, αλλά με άσπρα μακριά γένια, με χοντρά ροδοκόκκινα χείλη, όπως όλοι οι άνθρωποι του γένους του, επερχόταν ανήσυχος απάνω κάτω στο γραφείο του, τυλιγμένος μέσα σ' ένα τρίπαλιο πανωφόρι, που το φορούσε από χρόνια πολλά για το σπίτι το χειμώνα. Εκείνη την ημέρα δεν έκανε όμως κρύο.

Το δωμάτιο ήταν μεγάλο, σ' ένα αρχαίο, άφεγγο σπίτι, μέσα στα στενά της χώρας· είχε τέσσερα μεγάλα παράθυρα, όλα στον ίδιον τοίχο, ήταν όμως σκοτεινό, σα να κλειούσε μέσα του σταχτή, σκονισμένον αέρα, γιατί άλλα νεόχτιστα σπίτια πολύ εστενοχωρούσαν τώρα απ' όλες τες μεριές το παλιό αρχοντικό των Οφιομάχων, που στα παλαιά χρόνια υψωνόταν μονάχο και περήφανο ανάμεσα σε φτωχικά μόνο χαμόσπιτα.

Κιτρινιασμένες κουρτίνες και ξεθωριασμένοι χρωματιστοί μπερντέδες εσκοτείνιαζαν ακόμα περισσότερο εκείνο το δωμάτιο, και ο αέρας ήταν εκεί μέσα βαρύς και υγρός, και τα χάρβαρα πατώματα ανάδιναν μία μυρωδιά από μούχλα παλιά, από κλεισούρα κι από σκόνη. Ξεθωριασμένοι, άπαστροι, γδαρμένοι και νοτεροί ήταν κ' οι κίτρινοι τοίχοι, και τα έπιπλα ήταν παλιωμένα κι αμελημένα, αγυάλιστα από καιρούς, και μολογούσαν ως κ' εκείνα τον ξεπεσμό της αρχοντικής φαμελιάς.

Ξάγναντα στα παράθυρα, ακουμπούσαν στον τοίχο δυο μεγάλα κάρυνα αρμάρια, γεμάτα μουχλιασμένα βιβλία· και στη μέση, πες, της κάμαρας, μπρος σε μία χαμηλή, μικρή, τετράγωνη πολυθρόνα ήταν ένα τραπέζι από ξύλο άσπρο, με μαυρισμένα πόδια, στρωμένο όλο με χοντρό γαλάζιο χαρτί και καταφορτωμένο με σκονισμένα χαρτιά, διπλωμένα του μάκρους και δεμένα πολλά μαζί με σπάγγους· και ανάμεσα στα χαρτιά ήταν ένα μικρό, κατηφορητό, κινητό γραφείο, που το ρούχο του μελανιές γιομάτο δεν ήταν πλια πράσινο από χρόνια, κ' ένα στρογγυλό τζίγκινο καλαμάρι με δυο τρεις πένες καρφωμένες τριγύρω. Ένα άλλο αρμάρι, ένα άλλο τραπέζι στους πλαγινούς τοίχους και μερικές καρέκλες παλιές και περίεργες, αυτά ήταν τα έπιπλα της κάμαρας, όπου περνούσε τες περισσότερες ώρες του ο γέροντας Οφιομάχος.

Στους τοίχους εδώ κ' εκεί εκρεμόνταν οι οικογενειακές τους εικόνες, μαυρισμένες από την πολυκαιρία κι από την υγρασία, μέσα σε μαύρες ή σε χρυσαυμένες κορνίζες θαμπές ως κ' εκείνες: οι παλιοί Οφιομάχοι, άρχοντες με δύναμη μεγάλη στον τόπο και που τώρα κοιμούνταν ήσυχα και λησμονημένοι στο χώμα. Κάποιοι ήταν ξυρισμένοι και με λευκές περούκες στο κεφάλι, άλλοι εφορούσαν χρυσοκέντητες στολές, κάποιος παλαιότερος μία σιδερένια αρματωσιά· κ' ήταν κιόλας εκεί μερικές γυναίκες μορφές, ωραίες και περήφανες, με αρμονικό χαμόγελο πάνω στα χοντρά τους χείλη, και μία άλλη παράξενη ζωγραφιά, που επαράστασε ένα φανταστικό δέντρο, με φύλλα σπάνια, με αφύσικους στριφτούς κλώνους κι όλο γεμάτο μικρούς μπλάβους κύκλους, όπου ήταν γραμμένα μ' άσπρο χρώμα ονόματα μόνο· ήταν το γενεαλογικό δέντρο των Οφιομάχων. Μέσα στο σπίτι εβασίλευε ησυχία. Κι από το δρόμο ερχόταν μόνο ο θόρυβος ενού μαραγκού που ερουκάνιζε σανίδες...

Επαρπατούσε εκείνο το απόγιομα πάλι ο γέρος ανήσυχος, εκάπνιζε αδιάκοπα χοντρά τσιγάρα που τα τύλιγε ο ίδιος και που τα δάγκανε ως τη μέση, και κάθε τόσο έριχνε ένα βλέμμα στο χρυσό ρολόι της τσέπης που το κρεμούσε πάντα από ένα καρφί στον τοίχο, πάνουθε από την πολυθρόνα του, και κάθε τόσο εσταματούσε κ' έριχνε ένα άλλο βλέμμα σ' ένα μεγάλο κατάστιχο που ήταν ανοιχτό πάνου στα σκονισμένα χαρτιά του, και κάθε τόσο εκουνούσε πικρά το κεφάλι. Κάποιον επρόσμενε.

«Θα 'ρθει... δεν μπορεί παρά να 'ρθει... είναι η ώρα του!...» είπε με το νου του. «Και πού να βρεθούν τώρα τα χρήματα... τόσο χρήματα!...» Κ' έφερε το χέρι στο μέτωπο σα να 'θελε να διώξει τις βαρειές φροντίδες που του ερχόνταν στο κεφάλι και για εκατοστή φορά έμεινε κάμποσες στιγμές σκυφτός απάνου στο μεγάλο βιβλίο, σα να το σπούδαζε με προσοχή.